گزارش خبر
NEWSREPORT

کد خبر: ۵۱۳۲۶۶
دوشنبه ۱۳ بهمن ۱۴۰۴ ۱۱:۴۶

وقتی تحریم‌ها از نفس می‌افتند:

نفت تحریمی، یک قدم جلوتر از ناظرها

با وجود رکوردشکنی تحریم‌ها در سال ۲۰۲۵، تجارت نفت کشورهای تحت تحریم نه‌تنها متوقف نشد، بلکه با اتکا به ناوگان سایه، واسطه‌های نوظهور و تاکتیک‌های پیچیده فریب، تاب‌آوری بی‌سابقه‌ای از خود نشان داد. گزارش جدید موسسه کپلر هشدار می‌دهد که نظارت سنتی مبتنی بر لیست‌های سیاه عملاً کارایی خود را از دست داده و سال ۲۰۲۶، آغاز عصر جدیدی از «تحلیل ریسک رفتاری و پیش‌بینی‌محور» در بازار انرژی خواهد بود.<;br&#۴۷>

پایگاه اطلاع رسانی دریا و نفت:دوران تطبیق‌های فصلی و واکنش‌های دیرهنگام به تحریم‌ها به پایان رسیده است. بر اساس گزارش تازه کپلر، شبکه‌های حمل‌ونقل نفت تحریمی اکنون به‌صورت بلادرنگ خود را با موج‌های اجرایی حریم‌ها تطبیق می‌دهند.

در چنین شرایطی، مدل‌های سنتی که صرفاً بر چک‌لیست‌ها و لیست‌های سیاه تکیه دارند، دیگر قادر به شناسایی به‌موقع ریسک نیستند. در سال ۲۰۲۶، ارزیابی ریسک باید پیش‌دستانه باشد؛ یعنی شناسایی تخلف نه پس از اعلام رسمی تحریم، بلکه بر اساس الگوهای رفتاری، تغییر مسیرها، ناهنجاری‌های سیگنالی و تشدید تدریجی فعالیت‌های پرخطر انجام شود.

۲۰۲۵؛ سال طوفان تحریم‌ها

سال ۲۰۲۵ یکی از سخت‌گیرانه‌ترین دوره‌های تاریخ حمل‌ونقل دریایی بود. تحریم کشتی‌ها نسبت به سال قبل ۷۷ درصد افزایش یافت و بیش از ۷۰۰ شناور برای نخستین‌بار وارد لیست‌های تحریمی شدند.
اجرای تحریم‌ها به‌صورت موجی و متمرکز انجام شد؛ به‌ویژه در ماه‌های ژانویه، مه و اکتبر که هم‌زمان با بازنگری سقف قیمت نفت در ژوئیه، فشارها به اوج رسید.

در مجموع، تعداد کشتی‌های تحریم‌شده طی پنج سال اخیر رشدی ۳۷۳ درصدی را تجربه کرده و از کمتر از ۴۰۰ فروند در سال ۲۰۲۰ به بیش از ۱۸۰۰ کشتی در پایان ۲۰۲۵ رسیده است.

اما نفت متوقف نشد

با وجود این فشار کم‌سابقه، جریان نفت تحریمی قطع نشد. ناوگان موسوم به «سایه» نه‌تنها کوچک نشد، بلکه بزرگ‌تر و پیچیده‌تر شد. تعداد کشتی‌های فعال در این ناوگان اکنون از ۳۳۰۰ فروند عبور کرده و هر ماه حدود ۳۰ کشتی جدید به آن اضافه می‌شود.

هم‌زمان، روش‌های فرار نیز تکامل یافتند. تنها در ماه مه ۲۰۲۵، بیش از ۲۰۰ مورد دستکاری سیستم شناسایی خودکار کشتی‌ها (AIS Spoofing) ثبت شد و تعداد انتقال‌های پنهان کشتی‌به‌کشتی (Dark STS) از ۳۰۰ مورد فراتر رفت.

هاب‌های جدید اختلاط نفت

مناطقی مانند بندر دمیاط در مصر، مدیترانه شرقی و آب‌های اطراف قبرس به گره‌گاه‌های کلیدی اختلاط و توزیع مجدد نفت تبدیل شده‌اند. نرخ بالای استفاده از کشتی‌ها در این مناطق نشان می‌دهد که عملیات‌های مکرر برای پنهان‌سازی منشأ بار انجام می‌شود. هم‌زمان، شبکه‌های قاچاق به سمت حوزه‌های قضایی با قوانین مبهم‌تر حرکت کرده‌اند تا اجرای قانون را دشوارتر کنند.

تحریم‌ها چه چیزی را تغییر دادند؟ لجستیک، نه فروش

تحریم‌ها موفق نشدند فروش نفت کشورهای تحت تحریم مانند ایران و ونزوئلا را متوقف کنند، اما لجستیک آن را به‌شدت پیچیده کردند. نتیجه این پیچیدگی، افزایش چشمگیر نفت ذخیره‌شده روی آب است؛ حجمی که تا ژانویه ۲۰۲۶ به حدود ۴۰۰ میلیون بشکه رسیده است. این انباشت، نه از نبود مشتری، بلکه از طولانی‌تر شدن مسیرها، تغییر مقصدهای اجباری و افزایش زمان ترانزیت ناشی می‌شود.

ظهور واسطه‌های جدید و ساختارهای پنهان

در بازار نفت تحریمی، بازیگران سنتی جای خود را به واسطه‌های نوظهور داده‌اند؛ واسطه‌هایی که با تخفیف‌های سنگین، تامین مالی خارج از چارچوب سقف قیمت و انعطاف بالا، سهم بزرگی از بازار را تصاحب کرده‌اند.
سه ساختار اصلی در این فضا شکل گرفته است:

شرکت‌های کاغذی (SPV) ثبت‌شده در مناطق آزاد امارات، هنگ‌کنگ یا ترکیه

بازوهای تجاری اپراتورها که مستقیماً توسط مالکان تانکرها ایجاد شده‌اند

شرکت‌های خصوصی وابسته که عملاً نقش بازوی فروش تولیدکنندگان نفت را ایفا می‌کنند

الگوی سه‌مرحله‌ای تخلف قبل از تحریم

تحلیل کپلر نشان می‌دهد که پیش از هر اقدام رگولاتوری، یک الگوی رفتاری سه‌مرحله‌ای در کشتی‌ها قابل شناسایی است:

۱. ریسک نوظهور: حضور در بنادر پرخطر و ناهنجاری‌های اولیه در سیگنال‌های AIS

۲. تشدید عملیاتی: افزایش انتقال‌های کشتی‌به‌کشتی و بارگیری‌های مشکوک

۳. اوج فعالیت غیرقانونی: خاموشی کامل ردیاب‌ها، جعل موقعیت و احتمال توقیف

کشتی «Aquarius» نمونه بارز این الگو بود؛ شناوری که ماه‌ها پیش از تحریم، رفتارهای پرخطر آن قابل ردیابی بود و نهایتاً در نوامبر ۲۰۲۵ در لیست تحریم OFAC قرار گرفت.

۲۰۲۶؛ سال تصمیم‌های سخت

بر اساس این الگوها، تاکنون بیش از ۵۰ کشتی که در لیست‌های پیش‌بینی قرار داشتند، تحریم شده‌اند و ۲۴۴ کشتی دیگر نیز در سال ۲۰۲۶ در معرض ریسک بالای تحریم قرار دارند.

در این میان:

ونزوئلا همچنان یکی از پیچیده‌ترین پرونده‌هاست؛ با جریان‌های رسمی محدود به آمریکا و هم‌زمان فعالیت‌های خاموش به سمت چین

روسیه از طریق LNG همچنان در بازار اروپا حضور دارد؛ قانونی اما سیاسی-پرریسک

ایران با سه سناریوی محتمل روبه‌روست: توافق محدود، عقب‌گرد مدیریت‌شده تحریم‌ها یا تشدید تحریم‌های ثانویه

جمع‌بندی

پیام اصلی گزارش کپلر روشن است:

تحریم‌ها دیگر ابزار متوقف‌کننده نیستند، بلکه عامل تغییر شکل تجارت شده‌اند. در جهانی که نفت تحریمی یک قدم جلوتر از ناظر حرکت می‌کند، تنها راه بقا برای رگولاتورها و بازیگران بازار، عبور از نظارت سنتی و ورود به عصر تحلیل رفتاری، داده‌محور و پیش‌بینی‌گر است.